

(Hekayə)

-Ayə, sən allah, o boyda şəhərdə sən kimə lazımsan? Kiminlə oturub araç içərsən, kiminlə oturub siqaret çəkərsən? Dərdləşəcəyən bir adam varmı? Sən papanın goru, birdəfəlik köç gəl kəndə, ömrünü asfaltın üstündə kor eləmə...

Bunları Səməd deyir. Əsgərlik yoldaşım, məni ölümdən qurtaran adam.

Düz deyir Səməd, indi şəhərdən uzaqda olmağa, sakit təbiətə hər şeydən çox ehtiyacım var. Yataqxana, taleyin şit-küt elədiyini insanları, səfalətin əbədi kədərli möhürlədiyini üzler, artıq məni cana doyurub. Uzaqlaşmaq, uzaq bir yerə getmək, indiki həyat tərzimdən həmişəlik uzaqlaşmaq mənim də çoxdankı arzumdur. Ancaq bunu edə bilmirəm. Səməd də sanki söz xətinə deyir bunu, bir dəfə deyir, sonra da unudur. Bəlkə israr etsə, mən də üzə düşüb bir hərəkət eləyərdim.

Müharibə hər ikimizin həyatını pozub, Səmədin əsəbləri korlanıb, sağ əlində qumbara partlayıb, barmaqları qatlanmış. Mən də itirilmiş rayonun qaçqın vətəndaşı statusunda yataqxana divarları arasında keçməyən zamanın qurbanıyam.

Səməd düz deyir, heç kimim yoxdur mənim bu şəhərdə və yer üzündə. Təkcə uzaq Muğan çölündə həvalı başıylağuzaranını sürdüren bir dostum var, o da Səməd.

Bəlkə də, sözüne baxaram, şəhərdən köçüb kəndə yerləşər, onun qonşuluğunda yaşaya bilərdim. Ancaq bir məsələ də var.

Elə ki, Səmədlə görüşürəm, bir saatdan sonra məni yorur, belə bir şeyin mümkün olmayacağını düşünürəm. Çünki bir xasiyyəti var Səmədin, danışanda nəfəs almadan danışar. O qədər uzun cümlələr qurar ki, ciyərlərindəki hava tamam boşalar, ancaq Səməd hələ də danışmağa davam edir. Bu dəqiqə boğulacağını düşünürsən. Onun əvəzinə sən boğularsan.

Üstəlik, ancaq özü danışar, sənə danışmağa imkan verməz. Həyəcan basır adamı, tez canını qurtarıb qaçmaq istəyirsən bu boğulan adamdan. Yox, bu doğrudan da elə-belə hal mənim üçün. Elə ki, Səməd havasız səsiylə do-daqlarını açıb-yummağa başlayır, ən son nəfəsində onda bir "yəni" deyib davam edir, onda, yataqxanadakı bütün turşumuş sifətlər xəyalımda mələk kimi canlanır, kənd söhbətini növbəti dəfə bağlayıram özüm üçün.

Əyri üzünə, mayıf gözüne yaraşmayan şəvə kimi, gur saçları var Səmədin. Bu gün səhər əlli yaşını tamam olacaq, saçlarına hər cür külək toxunub, təkcə zaman küleyindən başqa, necə vardı elə də qalıb. Sanki özü də bilir yeganə var-dövlətinin bu qara saçları olduğunu, bəlkə on dəfə eşitdirib mənə, "aya, saçlarını nə yaman ağartmışın". Bunu deyib güldür, tütündən saralmış mırıq dişləri görünür hər dəfə.

Şəhərə gələndə mənim yanimda, yataqxanadakı tək otaqlı mənzilimdə qalır. Hər gələndə pay-püşk gətirir, halıma vaysınır, "sən allah, tüpür bu şəhərə, çıxmaq gedək kəndə" deyir. Şəhərdə qalmağında öz səbəblərim var, nə qədər olmasa da burda işim-gücüm var, pis-yaxşı pul çıxarda bilərəm burada, Səmədə başa salmağa çalışıram, kəndə köçə bilmərəm deyirəm.

Pulu olanda da, olmayanda da düşündüyü təkcə bir şey var Səmədin, o da pul. İslaholunmaz optimistin biridir, ən ümitsiz vaxtlarında da böyük projelər qurar. Bir dəfə, müharibə təzə qurtaran vaxtlarda, Bakıya gəlmiş, geri qayıtmağa pulu olmamışdı. Görüşüb söhbət etdik, çay içdik, çörək yedik. Səməd dəri tedarükünə başlayacağından, barterlə Türkiyədən şəkər tozu gətirəcəyindən danışdı. Sanki "Pul olsa filan şeyi filan edərdik" cümləsi dilinin altında hazır qalıbdı, yeri oldu-olmadı sıçrayıb düşürdü ortaya.

Əsgərlikdə mənə çox yaxşılığı deyib. Bir dəfə, üç günün yuxusuzluğundan sonra uzanıb tankın altında yatmışam. Tank hərəkətə gəlib, Səməd vaxtında sürüyüb çıxartmasa öləcəm. Başqa şeylər də olub... Bir sözlə, Səməd yaxşı adamdı, biraz kontuziyalı olsa da, mənim dostumdur.

Hər dəfə məni kəndə qonaq çağırır. Toydan toya, yasdan yasa getmişəm Muğan düzündəki Cəfərli kəndinə. İlk dəfə gedəndə, bir də bu kəndə gələnin ağı yoxdur - demişəm özü-özümə. Əldən-ayaqdan uzaq, yolu olmayan ucaq bir yerdi.

"Hökumətin bizdən xəbəri yoxdur" deyir Səməd. Bu sözde həqiqət var. Əskidən bu yerlərdə qaçaq mal-qara saxlayan, hökumətdən gizlənen adamlar yurd sa-

mək kənd yerində yaxşı sayılırdı. Beləcə öz gözəlliyindən xəbərsiz bir gözəl deyim, siz də məni başa düşün... Maneken və ya aktrisa ola bilərdi. Rəsmləri rəngli jurnalların üz qabığına bəzəyərdi bəlkə. Tale ona ucaq Cəfərli kəndində yaşamağı qismət etmişdi.

Hər gözəlin bir eybi varsa, Nilufərin də eybi himayəsində yaşadığı həmin bu qardaşı Səməddi. Ana-ataları vəfat etmişdi. Yetimçilik, kasıb həyat Nilufərin taleyini

da xarabdı. Ancaq fotolarda elə təsəvvür yaranırdı ki, bütün bostanda qarğızlara qulaqlıq taxılıb.

Effekt gözlənilməz oldu. ANS kanalından müxbirlər, çətin yolları arxada qoyaraq Cəfərli kəndinə gəlmiş və Səməddən müsahibə almışdılar. Təbii ki, yalanın üstü açılmışdı, ancaq bizim televiziyaçı dostlarımız da məsələni ağartmamışdılar. Efirə gedən materialda yalanı biraz da şişirdərək Səmədi reklam etmişdilər. Nəticə? -

Nilufər

liblər, sonra yavaş-yavaş yaşayış məskəninə çevrilib. Qış aylarında, yağmurlu havalarda bir dəfə yollar tamamilən keçilməz olanda mən də Səmədin sözünü özüme qaytarmışam: "Nə var bu palçıqın içində, köç gəl şəhərə..."

Bir də görürsən, Səməd xortdadı. Xəbərsiz filansız durub gəlib Bakıya. Şəhərdə cürbəcür işləri olur. Çox vaxt hansısa nazirliyə şikayət məktubu gətirir. Poçtla yollamır, çünki rayonda poçt işçiləri məktubları açıb oxuyur, şikayət məktublarını cırıb atırdılar. Ya da həkimə göstərmək üçün gəlirdi, başında qəlpə vardı.

Əməliyyat olmasa öləcək. Əməliyyat olmağa da pulu yox. Daha doğrusu, simiclik edir, pulun o qədər dərdi var ki, sağlamlığına xərcləmək istəmir. Böyük külfəti var Səmədin, bir də himayəsində yaşayan Nilufər adlı bir bacısı...

Nilufər haqqında ayrıca danışmaq gərəkdir. Bu cür qızlar haqqında xalq dilində "təzəcə soyulmuş payız alması" sözünü işlədirlər, ancaq bu ifadə sizin üçün anlaşılmasa da bilər. Mədəni bir ölkədə yaşasaydı, gözəllik yarışmasına qatılısaydı, əminəm ki, dünya gözəli seçilərdi Nilufər. Dünyada məşhur olan modellərdən heç nəyi əksik deyildi. Düzgün üz cizgiləri, boy-buxunu, yerişi, təbəssümü qeyri-adi. Üstəlik, dünya gözəllərində olmayan bir özəlliyi də vardı Nilufərin, - o da üzündəki həyası idi. Yanağındakı xəlif qı-zartı onu daha cazibədar edirdi... Bir kərə gördünsə daim düşünəcəyən bir qızdı o. Kəndə qonaq gedəndə bir əliylə yaşmaqları o biri əlini uzadaraq görüşüb. Evin qadınları olan qismində oturur, yalnız süfrəyə yemək və çay gətirəndə əllərini görə bilərdin.

Üzünə baxmaq, kəlmə kəs-

tərsinə çevirmişdi. Onu istəyənləri o istəməmiş, beləcə, yaşı ötmüş, evdə qalmışdı. "Kimdir kasıb qızı alan" düşüncəsi də kənd yerlərində çox yayğındır. Üstəlik, kontuziyalı bir qardaşı varsa bir qızın, artıq o evə elçilərin düşməsi də bir ayrı məsələdir...

Nə gizlədim, qəlbimdə Nilufərə qarşı çox dərin və gizli bir sevgi vardı, ancaq onunla evlənmək düşüncəsini yaxına buraxmırdım. Doğrusu, özümü ona layiq bilmirdim, üstəlik qardaşıyla da dost idim, dostumun bacısına göz dikməyi özüme sığışdırmırdım... Əslində, bu da deyildi... Sadəcə utancaq idim. Belə bir niyyətim olsa belə, Səmədə nə cür deyəcəyimi bilmirdim. Ana-bacım da ki, yox idi...

Mən tanıyan gündən Səməd kasıbçılığın daşını atmaqdan ötrü yollar axtarırdı. Bir dəfə ağılına bir fikir gəlmişdi. Musiqiylə qarğız yetişdirmək adıyla varlanmaq istəyirdi.

Qarğızlara maqnitafon qulaqlığı taxıb fotolarını çəkirmiş, bunu qəzetlərin birində çap etdirməyi məndən xahiş etmişdi. İstəyi buydu ki, alıcıların diqqətini öz məhsulunun üstünə çəkəcək, musiqiylə yetişən qarğızlar bazarda daha çox müştəri toplayacaqdı.

Dostumun arzusunu yerinə yetirdim, qəzetdə "nauşnik" taxılmış qarğızların fonunda Səmədin fotosu yayımlandı, altından da belə bir xəbər gəldi:

"Sabirabad rayonunun Cəfərli kəndində qeyri-adi hadisə baş verib. Kənd sakini Səməd Əhmədov öz təsərrüfatında yeni üsulla qarğız yetişdirməyə başlayıb, 5 dəfə artıq məhsuldarlıq əldə edib".

Əlbəttə, xəbər şişirtməydi. Təkcə bir dəne "nauşnik" vardı, o

qarğız böyüklükdə bir sifir. Səmədin biznesi yerindən tərpənməmişdi.

Son dəfə Səmədi üç-dörd ay bundan əvvəl, şaxtılı bir qış günü gördüm. Zəng etdi. Məlum oldu ki, Bakıya gəlib, təcili mənimlə görüşmək istəyir. Görüşdük.

Əynində nazik gödəkcə vardı. Büzüşüb cücəyə dönmüşdü, soyuqdan rəngi göm-göy göyermişdi. Mən görməyəli bir xeyli qocalmışdı dostum. Gəlişinin məqsədini öyrəndim. Sən demə, şadlıq evlərindən biriylə danışib, 20 dəne hinduşka istəyiblər, Səməd də borca girib, hinduşkaları kəsib gətirib. Beş-üç manat qabağa düşəcəkmış.

Ancaq şadlıq evində hinduşkaları qəbul etməyiblər, biz erkək hinduşka istəmişik, sən dişi gətirmisən, deyiblər. İndi əlac mənə qalmışdı. Kömək elə bu hinduşkaları əridək - deyirdi Səməd. Kömək elədim. Birlikdə kafeləri, restoranları gəzdik, üç bir, beş bir hinduşkaları "əritdik".

Ən sonda oturub çörək yedik Səmədlə, ordan, burdan danışdıq. İçkilil olmasaydım, cəsarət etməzdim. Nilufər necədir? - deyər soruşdum. Nilufər rəhmətə getdi - dedi Səməd. Səsi titrəmədi, elə-belə, quru-quru dedi bu sözləri.

Üstündən yük götürülmüş adamın rahatlığı da vardı əsində. Yəqin o da içkilil olduğuna görə Nilufərin ölüm səbəbini danışdı. Qadın xəstəliyi varmış, həkimə aparmağa utanıb, kənd yerində nə deyər - deyib. Acizliklə üzümə baxır, məndən öz hərəkətini təsdiq edən bir söz gözləyirdi. Nə deyəcəyimi bilmədən, götür bunu içək, dedim sadəcə...

Rasim Qaraca